

РОЗДІЛ 1 ПЕДАГОГІКА

УДК: 378.147

Акуленко К. Ю.*

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті висвітлено важливість вміння використовувати в професійній діяльності економістів інформаційно-комунікаційні технології. Зазначено необхідність набуття навичок використання ІКТ під час фахової підготовки у ВНЗ. Визначено рівень володіння ІКТ студентами економічних спеціальностей.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерно-інформаційна компетентність, фахівці економічного профілю, компетентність, сформованість рівня, економісти.

На сучасному етапі розвитку суспільства, зростає потреба у підготовці компетентних фахівців економічного профілю, здатних до саморозвитку, швидкої перекваліфікації, своєчасного реагування на зміну економічного стану країни та світу в цілому. Важливим аспектом, в умовах часто змінюваних технологій та особливостей діяльності, є можливість безперервного доступу до оновленої професійної інформації та обробки даних з високою ефективністю і точністю. Забезпечити це можуть інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і доступ до мережі Інтернет. Саме тому, діяльність майбутнього фахівця економічного профілю немислима без застосування ІКТ.

Метою вищого навчального закладу є підготовка компетентних фахівців відповідної галузі. Для того, щоб студент став кваліфікованим спеціалістом, він повинен набути професійних компетентностей. «Компетентність – здатність застосовувати свої знання і вміння. Виражається в готовності до здійснення певної діяльності в конкретних професійних ситуаціях» [1, с. 71].

Визначимо компетентності, якими повинен володіти фахівець економічної галузі, на думку науковців. Для цього необхідно розглянути види їхньої професійної діяльності. С. Коптякова виділяє наступні: організаційно-управлінську, фінансово-господарську, проектну, інформаційно-дослідницьку [2, с. 37]. В. Ліхолетов визначив такі види професійних завдань економістів: правові, економіко-управлінські, соціально психологічні та інформаційно-аналітичні [3, с. 12]. Виходячи з цього, ми визначили види професійної компетентності, а саме: концептуальну (знання в галузі), інструментальну (володіння професійними навичками), інтеграційну (здатність застосовувати знання на практиці). Р. Бужикова акцентує увагу на такі компетентності: спеціальна компетентність (готовність до самостійної роботи та оцінки власних результатів), соціальна компетентність (здатність до колективної діяльності, комунікабельність, відповідальність за результати власної праці), індивідуальна компетентність (здатність до навчання протягом усього життя) [4, с. 54]. Важливим чинником, врахування якого необхідно в процесі

* © Акуленко К. Ю., 2012

навчання економістів, є поширення інформаційних систем і технологій. Сучасний рівень застосування цих технологій відбувається у всіх галузях господарювання. Робота майбутніх фахівців економічного профілю тісно пов'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями. Як зазначає Є. Бенькович, перед нами постає нове поняття «професійна комп'ютерно-інформаційна компетентність», яка є необхідною складовою професійної компетентності [5, с. 68].

Поява такого терміну серед науковців як «професійна комп'ютерно-інформаційна компетентність» свідчить про те, що професійна діяльність фахівця економічного профілю тісно пов'язана з використанням ІКТ, тому навички їх застосування необхідно набувати під час освітнього процесу у ВНЗ.

Як зазначає Н. Болюбаш, на сучасному етапі розвитку освіти відбулася зміна концепції економічних знань, тепер вони потребують впровадження в процес професійного навчання компетентнісного підходу в умовах широкого застосування ІКТ та зміни педагогічних способів передачі інформації [6].

Питанням використання ІКТ у професійній підготовці економістів займаються сучасні науковці: О. Кареліна досліджує формування умінь з інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання студентів вищих економічних навчальних закладів, Т. Коваль вивчає теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів, Т. Поясок – систему застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах та ін.

Зокрема у дисертаційній роботі О. Кареліна проводила опитування з метою визначення важливості умінь з інформаційних технологій для студентів вищих економічних навчальних закладів. За його результатами найважливішими для студентів економічних ВНЗ визначено вміння шукати інформацію за допомогою мережі Інтернет, працювати в операційній системі, використовувати носії інформації – диски та картки, опрацьовувати текст і числову інформацію [7, с. 75-77].

На нашу думку, для ефективного оволодіння ІКТ фахівцями економічного профілю, ці технології не повинні бути лише предметом вивчення – їх необхідно використовувати під час вивчення фахових дисциплін, що дозволить засвоїти дисципліну на значно вищому та сучасному рівні й одночасно оволодіти прийомами роботи з ІКТ.

Мета статті – визначити рівень володіння студентами економічних спеціальностей інформаційно-комунікаційними технологіями.

Для успішного вивчення даного питання необхідно визначитись із поняттям професійної комп'ютерної компетентності. Є. Бенькович зазначає, що професійна комп'ютерна компетентність – це «поєднання базових професійних і комп'ютерно-інформаційних компетентностей фахівця з використання програмних комп'ютерних систем у фаховій діяльності» [6, с. 68]. Ми вважаємо, що «комп'ютерно-інформаційна компетентність» майбутнього економіста – це обсяг знань, необхідний фахівцю, щоб користуватися комп'ютером, мати знання про спеціальне програмне забезпечення, його можливості та вміти ним користуватися для успішного здійснення професійної діяльності, вирішення певних задач та обробки інформації.

Оскільки ІКТ широко використовуються в професійній діяльності фахівців економічного профілю, то майбутні економісти, виходячи на ринок праці, повинні мати навички володіння ними.

Розглянемо, яким чином професійна діяльність сучасного економіста пов'язана із використанням ІКТ. Фахівець повинен володіти професійним програмним забезпеченням, яке надає значні переваги під час здійснення фінансово-економічного аналізу, техніко-економічних обґрунтувань, обслуговування клієнтів. Крім цього, це дозволяє автоматизувати чималу кількість операцій, заповнення офіційних документів і бланків. Враховуючи широке застосування ІКТ та мережі Інтернет на робочих місцях економістів, вважаємо,

що володіння лише професійними програмними продуктами не розкриє всіх професійних можливостей.

Працівники галузі економіки повинні слідкувати за змінами в процесуальній складовій діяльності, зміною форм і термінів подання звітів і різноманітних документів, тобто вони повинні обробляти не лише економічну інформацію. Враховуючи такі особливості професійної діяльності, вважаємо, що економісти повинні вміти користуватися глобальною мережею, з метою пошуку достовірних джерел професійної інформації, володіти навичками спілкування з колегами в соціальних мережах. Тобто, фахівці економічного профілю повинні володіти програмними продуктами загального призначення, зокрема: Skype, Winrar, електронною поштою, засобами спілкування на професійних сайтах (форум і чат), вмінням користуватися пошуком по сайту, вмінням передавати документи за допомогою мережі та ін.

Отже, студенти під час навчання у ВНЗ повинні набути навичок використання та оперування інформаційно-комунікаційними технологіями, користування мережею Інтернет у професійних цілях і програмними продуктами професійного та загального призначення. Процес формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців економічного профілю повинен відбуватися із застосуванням ІКТ.

Як стверджує Т. Б. Поясок, ІКТ впливають на зміст і методи навчання і дають змогу впровадити в навчальний процес нові технічні засоби навчання і викладання. Нововведення в навчальний процес повинні бути підкріплені ІКТ, оскільки їх недооцінка може призвести до негативних наслідків. Провідною ідеєю під час навчання з використанням ІКТ є вміння пошуку, аналізу та використання інформації. На думку науковця, сутність професійної підготовки майбутніх економістів «полягає в оволодінні методами вирішення професійних завдань за допомогою інформаційних технологій, в розвитку інтуїції та професійного чуття» [8, с. 200].

Впровадження ІКТ у навчальний процес для майбутніх фахівців-економістів дозволить уникнути старіння інформації, знань і зниження кваліфікації, що є важливо в умовах динамічних змін професійних технологій. Відкритий характер побудови освітнього процесу за допомогою використання ІКТ дозволить студентам максимально індивідуалізувати власну освітню траєкторію та набути комплексних знань, що є необхідними. Ці переваги дозволяють розглядати використання ІКТ як один із елементів удосконалення фахової підготовки економістів в умовах високої конкуренції [9, с. 286].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в початковому процесі дає змогу викладачу індивідуалізувати навчання шляхом ускладнення завдань для студентів, які швидко засвоюють навчальний матеріал і повторного проходження попереднього матеріалу з відстаючими студентами в рамках одного заняття. Перевірка знань за допомогою ІКТ збільшує об'єктивність оцінювання. Змінюються та урізноманітнюються форми подання навчального матеріалу. Завдяки розміщенню навчальної інформації на серверах навчальних закладів, студенти мають до неї постійний доступ, незважаючи на часові обмеження навчального аудиторного часу.

Застосування ІКТ у навчальному процесі сприяє підвищенню ефективності занять на 30 %, об'єктивність контролю знань студентів – на 20-25 %, прискорює накопичення активного словникового запасу у 2-3 рази. З їх допомогою можна включити до навчальних планів лабораторні заняття з використанням комп'ютерних моделей [10, с. 304].

Оскільки введення ІКТ у навчальний процес потребує зміни форм і методів подання навчального матеріалу, вважаємо, що під час вивчення курсу інформатики студенти економічних спеціальностей на 1-му або 2-му курсі, відповідно до ОПП, повинні оволодіти базовими навичками їх використання. Тому, постало питання визначення рівня володіння цими технологіями. Для цього ми запропонували студентам 3-х курсів ТНПУ ім. І. Пулюя

(м. Тернопіль) і ВНУ ім. Л. Українки (м. Луцьк), розв'язати тестові завдання. Тестування передбачало 20 завдань і три варіанти відповіді: 1) так; 2) ні; 3) не визначився (не могу дати однозначної відповіді). В опитуванні взяло участь 245 студентів. Результати тестування представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівень володіння студентами економічних спеціальностей ІКТ

№ п/п	Запитання	Значення відповідей від загальної кількості опитаних, %		
		Так	Ні	Не визначився
1	Чи знаєте Ви яким чином можна створити закладку веб-сторінки в Інтернет браузері?	93,5	4,2	2,3
2	Чи Вам користуватися пошуковими системами в мережі Інтернет?	92,8	7,2	0
3	Чи вмієте Ви користуватися пошуком в межах одного сайту?	91,4	6,4	2,2
4	Чи користуєтеся Ви електронною поштою?	86,5	12,1	1,4
5	Чи доводилося Вам надсилати файли електронною поштою?	85	13,6	1,4
6	Чи знаєте Ви як створювати архіви файлів?	81	12,8	6,2
7	Чи вмієте Ви переконвертувати .doc формат у .pdf або навпаки?	60	34	6
8	Чи проходили Ви реєстрацію на інтернет-сайтах?	85,7	12,1	2,2
9	Чи доводилося Вам додавати коментарі на форумах?	83,6	14,2	2,2
10	Чи вмієте Ви спілкуватися в чаті?	85	10,7	4,3
11	Чи знаєте Ви як прослухати аудіо запис он-лайн?	95,7	3,6	0,7
12	Чи доводилось Вам продивлятися відео запис он-лайн?	94,3	5	0,7
13	Чи здійснювали Ви відео дзвінки (Skype)?	78,7	19,2	2,1
14	Чи вмієте Ви зменшувати розмір зображення?	87,2	7,8	5
15	Чи знаєте Ви як пройти он-лайн тестування?	89,2	9,3	1,5
16	Чи вмієте Ви встановити flash-програвач для браузера?	78,7	19,2	2,1
17	Чи вмієте Ви створювати презентації в Microsoft Power Point?	90	7,8	2,1
18	Чи зможете Ви зберегти зображення .jpg у будь-якому форматі (.png, .gif, .tiff)?	85	12	3
19	Чи доводилося Вам зберігати формат текстового документа .docx в .doc або .rtf?	79,2	17,8	3
20	Чи зумієте Ви завантажити файли з Інтернету на комп'ютер?	95	5	0

Одержані результати тестування засвідчують, що переважна більшість студентів (86 %) мають базові навички володіння ІКТ. Це означає, що варто звернути увагу на розвиток навичок удосконалення роботи з програмними продуктами загального призначення в професійних цілях, для цього варто застосовувати їх під час вивчення фахових дисциплін на

випускних курсах у ВНЗ. На нашу думку, під час проведення аудиторних практичних занять для розв'язання завдань доцільно використовувати ІКТ. Це сприятиме не лише вмінню застосовувати інформаційно-комунікаційні технології але й урізноманітнить та підвищить зацікавленість до навчання у студентів. Спираючись на результати відповідей, вважаємо, що у студентів не повинно виникати перешкод під час вивчення програмних продуктів професійного призначення, адже базові навички володіння ІКТ сприятимуть швидкій адаптації до їх опанування.

В умовах інформатизації суспільства важливим чинником розвитку освіти є інформаційно-комунікаційні технології, спрямовані на ефективну підготовку майбутніх фахівців економічного профілю. Отримані результати дають підстави стверджувати, що для оптимізації навчального процесу, максимального наближення до реальних ситуацій і вироблення навичок ефективного використання ІКТ в майбутній професійній діяльності, необхідно забезпечити належну інформаційну підготовку студентів-економістів.

Вважаємо за необхідне надалі визначити шляхи використання та методи впровадження ІКТ у процесі підготовки майбутніх економістів.

Список використаних джерел

1. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання: словник-гlossарій / Кадемія М. Ю., Ткаченко Т. В., Євсюкова Л. С. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2011. – 196 с.
2. Коптякова С. В. Формирование профессиональной направленности личности студента в процессе общепрофессионального экономического образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Коптякова С. В. – М., РГБ – 2004. – 176 с.
3. Лихолетов В. И. Инвариантные компоненты деятельности знаний в профессиональном образовании / В. И. Лихолетов // Альма-матер. – 2002. – №2. – С. 23-29.
4. Бужикова Р. І. Педагогічні технології професійно орієнтованого навчання студентів економічних коледжів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бужикова Р. І. – Київ, 2010. – 247 с.
5. Бенькович Є. Р. Підготовка студентів економічних спеціальностей до використання програмних комп'ютерних систем в професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бенькович Є. Р. – Київ, 2009. – 203 с.
6. Болюбаш Н. М. Фактори та умови формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інформаційного середовища Moodle: [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 3 (17). – Режим доступу до журналу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
7. Кареліна О. В. Формування умінь з інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04 / Кареліна О. В. – Тернопіль. – 2005. – 283 с.
8. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. д-ра пед. наук. : 13.00.04. / Поясок Т. Б. – Київ, 2010. – 44 с.
9. Акуленко К. Ю. Визначення рівнів готовності студентів економічних спеціальностей до професійної діяльності / К. Ю. Акуленко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця, 2012. – № 30. – С. 45-48.
10. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2009. – 3-тє видання. – 616 с.

The article reflects the importance of having skill in the usage of informational-communicational technologies in the professional activity of economists, notes the need to acquire skills of using ICT's during studying at the university; defines the level of formation skills in using ICT's by thee students of economic specialities.

Key words: *informational-communicational technologies, computer-informational competence, specialists of economic, competence, formation of level, economists.*